

Stanisław Mędala

"Johannes und Lukas.
Untersuchungen zu den
johanneisch-lukanischen
Parallelperikopen Joh 4,46-54; Lk
7,1-10 - Joh 12,1-8; Lk 7,36-50; Lk
10,38-42 - Joh 20,19-29; Lk 24,36-49",
Anton Dauer, Würzburg 1984 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 56/1, 176-177

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anton DAUER, *Johannes und Lukas. Untersuchungen zu den johanneisch-lukanischen Parallelerikopen Joh 4,46—54/Lk 7,1—10 — Joh 12,1—8/Lk 7,36—50; 10,38—42 — Joh 20,19—29/Lk 24,36—49*, Würzburg 1984, Echter Verlag, s. 505 (*Forschung zur Bibel*, t. 50).

Jest to monografia zawierająca wyniki badań, które Dauer rozpoczął na początku lat siedemdziesiątych z myślą o habilitacji, ale w związku ze zmianą kierunku pracy uniwersyteckiej, mógł je ukończyć dopiero w 1982 r. Badania te stanowią kontynuację badań czwartej Ewangelii, które autor opublikował w rozprawie na temat opisu męki Chrystusa w czwartej Ewangelii (*Die Passionsgeschichte im Johannesevangelium. Eine traditionsgeschichtliche und theologische Untersuchung zu Joh 18,1—19,30*, München 1972). W poprzedniej monografii doszedł on do wniosku, że redagując opis męki Chrystusa, ewangelista miał do dyspozycji własny przekaz niezależny od synoptyków. Na formę tego przekazu wywarła jednak znaczny wpływ tradycja synoptyczna zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej. Zatem wspólne elementy czwartej Ewangelii z Ewangelią synoptycznymi pochodzą z procesu formowania się tradycji przedjanowej, a nie z postugiwania się Ewangelią synoptycznymi przez autora czwartej Ewangelii.

Recenzowana praca stanowi weryfikację wyników poprzedniej pracy, które stanowią tu hipotezę roboczą. Autor poddaje szczegółowemu badaniu relacje między Janem a Łukaszem, gdyż w opisie męki Chrystusa istnieje najwięcej zbieżności między tymi dwoma ewangeliąmi. Do weryfikacji hipotezy o niezależności autora czwartej Ewangelii od Łukasza, ale o zależności od Łukasza przedredakcyjnej tradycji wykorzystanej przez Jana, autor bierze pod uwagę trzy teksty paralelne: J 4,46—54/Lk 7,1—10 (Mt 8,5—13); J 12,1—8/Lk 7,36—50 (Mk 14,3—9; Mt 26,6—13; Łk 10,38—42); J 20,19—29/Lk 24,36—49.

W publikacji materiał został rozdzielony na dwie części: część analityczna złożona z trzech rozdziałów poświęconych poszczególnym perykopom (s. 39—299) poprzedzonych wstępem (s. 15—38) oraz część dokumentacyjna zawierająca przypisy do poszczególnych rozdziałów (s. 301—471) oraz bibliografię s. 475—505).

Wstęp omawia dotychczasowe dwie monografie (J. Schniewind, *Die Parallelerikopen bei Lukas und Johannes*, Hildesheim 1958; przedruk 1 wyd. z 1914; J. A. Bailey, *The Traditions Common to the Gospels of Luke and John*, Leiden 1963) oraz przyczynki na temat relacji między czwartą Ewangelią a Ewangelią Łukasza. Dotychczasowe studia wskazują paralele między tymi dwoma Ewangeliąmi i starają się wyjaśnić, w jaki sposób Jan korzystał z Ewangelii Łukasza lub z materiału Łukaszwego. Problem ten łączy się z szerszym zagadnieniem stosunku czwartej Ewangelii do Ewangelii synoptycznych. Dawniej paralele synoptyczne w czwartej Ewangelii wyjaśniano na ogół zależnością Jana od synoptyków. Od czasu ukazania się studium P. Gardner-Smitha pt. *Saint John and the Synoptic Gospels* (Cambridge 1938) na ogół suponuje się niezależność Jana od synoptyków, a materiał wspólny z synoptykami wyjaśnia się wspólną tradycją ustną albo zależnością od tych samych źródeł względnie zależnością czwartej Ewangelii od zaginionej Ewangelii typu synoptycznego (G. Reim). W dotychczasowych badaniach relacji między czwartą Ewangelią a Ewangelią Łukasza egzegeci opowiadają się za dwoma rozwiązaniami: jedni przyjmują zależność Jana od Łukasza, inni jego niezależność. Dauer stara się szukać innej odpowiedzi. Jego zdaniem przy redagowaniu czwartej Ewangelii autor nie korzystał z Ewangelii synoptycznych, a więc i z Ewangelii Łukasza, ale korzystał z materiału, który został ukształtowany pod znacznym wpływem Ewangelii synoptycznych w formie pisemnej.

W detalicznej analizie tekstów paralelnych między Janem a Łukaszem Dauer wykazuje, że bezpośrednia zależność Jana od Łukasza jest mało praw-

dopodobna. Nie są wykluczone wspólne tradycje ustne dostępne dla obydwu ewangelistów, ale zgodę między nimi dostrzega się najczęściej w tych detalach, gdzie w Ewangelii Łukasza znać wyraźny ślad redakcyjny tego ewangelisty. Autor sądzi zatem, że czwarta Ewangelia korzystała w swej redakcji z materiału, który został ukształtowany pod wpływem Ewangelii synoptycznych. Przedjanowa forma J 4, 46—54 stanowi swobodną wersję Mt 8, 5—13 posługującą się tekstem Łk 7, 1—10. *Vorlage* dla J 12, 1—8 stanowi Mk 14, 3—9 (i paralelny tekst Mt) oraz Łk 7, 36—38 (—50), a także przypuszczalnie Łk 10, 38—42. Powstałe z tych materiałów nowe opowiadanie przez jakiś czas było przekazywane ustnie, a później zredagowane przez Jana. Paralele między J 20, 19—23 (—29) i Łk 24, 36—49 wyjaśnia autor faktem, że punktem wyjścia przedjanowej tradycji jest opowiadanie Łukasza, które w procesie przekazu zostało skrócone, przekształcone i uzupełnione nowym materiałem.

Autor przypuszcza, że czwarta Ewangelia korzystała z przedjanowej tradycji sformułowanej już na piśmie. W ten sposób wyniki badań Dauera są zbliżone z hipotezą istnienia „Ewangelii znaków” jako źródła czwartej Ewangelii. R. T. Fortna (*The Gospels of Signs. A Reconstruction of the Narrative Source Underlying the Fourth Gospel*, Cambridge 1970) pokusił się nawet o rekonstrukcję tego źródła z tekstów czwartej Ewangelii. Dauer przyznaje jednak, że materiał przez niego przebadany nie daje podstaw do weryfikacji w całości hipotezy Fortny ani też do jej odrzucenia.

Książka Dauera przeznaczona jest dla specjalistów. Wchodzi ona w rzeczową dyskusję z ważniejszymi opracowaniami problematyki, poddaje weryfikacji różne hipotezy, własne hipotezy wysuwa w oparciu o dane krytyki literackiej i teologicznej. Dość sztuczny jednak i niepewny wydaje się podział tekstu czwartej Ewangelii na tradycję przedjanową i na redakcję Jana. Autor nie dysponuje bowiem dostatecznie obiektywnymi ostrymi kryteriami do wydzielenia słownictwa i pojęć tradycji przedjanowej od języka i pojęć redakcji Janowej. Niemniej hipoteza Dauera jest godna uwagi, gdyż wskazuje na długi i złożony proces przekazu wiary apostołskiej, którego syntezę stanowi czwarta Ewangelia.

ks. Stanisław Mędała CM, Warszawa

Lutz POHLE, *Die Christen und der Staat nach Römer 13. Eine typologische Untersuchung der neueren deutschsprachigen Schriftauslegung*, Mainz 1984, Matthias-Grünwald-Verlag.

W Rz 13, 1—7 św. Paweł podaje praktyczne wskazówki dla chrześcijan, jak mają się zachowywać wobec władzy cywilnej. Tekst wydaje się jednoznaczny i jasny: trzeba słuchać władzy, płacić podatki. Ale nie jest on tak jasny i jednoznaczny dla wielu egzegetów, którzy debatuje nad autentycznością tej perykopy oraz nad jej łącznością z kontekstem i chrystologią Pawłową. W egzezie współczesnej dyskutuje się także nad znaczeniem poszczególnych terminów, zwłaszcza nad pojęciem władzy (*exousia* w NT może mieć znaczenie polityczne, demoniczne, angelologiczne, chrystologiczne, osobowe, a nie instytucjonalne), posłuszeństwa i sumienia. Nie mniej ożywione dyskusje dotyczą celu wypowiedzi Pawłowej i jej podłoża historyczno-religijnego. Nie jest bowiem jasne, czy Pawłowi chodzi o rozwiązanie konkretnej sytuacji historycznej w gminie rzymskiej, czy też o podanie ogólnej zasady dotyczącej stosunku chrześcijan do państwa; czy treść jego wypowiedzi należy rozumieć w oparciu o podłoże judaistyczne, czy też w oparciu o podłoże grecko-rzymskie.

L. Pohle klasyfikuje różne interpretacje Rz 13, 1—7 obszaru języka niemieckiego oraz ukazuje ich implikacje teologiczne, prawne i etyczne. Wychodzi on z założenia, że państwo i jego działania nie są bez znaczenia dla chrześcijanina. Życie chrześcijanina upływa w napięciu między teraźniejszością